

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

‘Υ π δ

ΜΙΧΑΗΛ Α. ΔΕΝΔΙΑ

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ μέχρι τῆς ἰδρύσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἱστορία τῆς Ἡπείρου διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους: ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὴν ἀπὸ τῶν προ-ἱστορικῶν χρόνων μέχρι τῆς ἰδρύσεως τοῦ βασιλείου τοῦ Πύρρου ἐποχὴν· ἡ δευτέρα τοὺς ἀπὸ τοῦ Πύρρου μέχρι τῆς ὑποταγῆς τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων χρόνους· τέλος ἡ τρίτη τὴν περίοδον τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως.

Α΄.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(306 π.Χ.)

Ἡ Ἡπειρος, οὕτω καλουμένη κατ’ ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀπέναντι νήσους καὶ ἰδίως τὴν Κέρκυραν, ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι χώρα μᾶλλον γεωργικὴ· πλὴν τῆς γεωργίας οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐπεδίδοντο εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τρέφοντες ἵππους, βοῦς καὶ πρόβατα ὡς καὶ σήμερον.

Ὁ Πίνδαρος (Νέμ. Δ, 84) ἀποκαλεῖ τοὺς Ἡπειρώτας «Βουβότας πρῶνας ἐξόχους», πολὺ δὲ βραδύτερον ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, διηγούμενος (De bello civili III, 47) τὰ κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ Πομπηίου, ἐξαίρει τὸν εἰς ποίμνια πλοῦτον τῆς Ἡπείρου. Εἰς τὰ παράλια ἠσχολοῦντο καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν (βλ. Blümmer, Gewerbl, Tätigkeit, 58). Ἐπεδίδοντο δὲ τῶν Ἡπειρωτῶν τινὲς καὶ εἰς τὴν ἐξόρυξιν τῶν μετάλλων· μεταλλεῖα ἀργύρου μνημονεύονται παρὰ τὸ Δαμάστιον (Στράβ. Δ, 323).

Τὰ κατὰ τὴν Ἡπειρον εἰς τοὺς προϊστορικοὺς καὶ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους εἶναι λίαν σκοτεινά. Κοινῶς εἶναι παραδεδεγμένον, ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ καὶ πρὸς τὰ νοτιώτερα κἀθοδος τῆς ὀρητικῆς φυλῆς τῶν Δωριέων ὑπῆρξεν ἀφορμὴ συγχύσεως καὶ χάους εἰς τὴν Ἡπειρον. Πολεμικοὶ καὶ πειθαρχοῦντες, οἱ Δωριεῖς δὲν ἐφείδοντο οὐδενός. Οἱ Ἡπειρῶται διὰ νὰ σωθοῦν καταφεύγουν εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη τῆς χώρας καὶ τὰ πυκνὰ δάση, ἄλλοι κατέρχονται πρὸς νότον.

Ἀπὸ τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν Αἰτωλίαν, ἡ δωρική ἀμπαυτις ἐκτείνεται μέχρι τῆς Ἀκαρνανίας καὶ διαλύεται εἰς τὰς ἀπέναντι νήσους. Ἀλλὰ καὶ οἱ εἰς τὴν Ἡπειρον παραμείναντες δὲν ἠδύναντο νὰ ζήσουν ὅλοι εἰς ἓνα πτωχὸν τόπον· ἐκ τούτου νέα μετακινήσεις τῶν ἠπειρωτικῶν πληθυσμῶν.

Πολλοὶ τῶν περὶ τὴν Δωδώνην οἰκούντων ἐγκατέλειψαν τὴν ὀρεινὴν αὐτὴν χώραν, διὰ νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Μεταξὺ

τούτων οἱ Θεσσαλοί, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκον καὶ οἱ τὴν Φθίαν κατοικοῦντες Μυρμιδόνες καὶ ὁ ἦρωσ τοῦ μεγάλου ἔπους τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἀχιλλεύς.

Ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἡπείρου οἱ ἀπὸ τοῦ Βοίου ὁρμώμενοι διέφυγον ἅμα τῇ δωρικῇ εἰσβολῇ εἰς τὴν ἔπειτα κληθεῖσαν Θεσσαλίαν· πιεζόμενοι ὅμως ὑπὸ τῶν κατόπιν ἐλθόντων Θεσσαλῶν καὶ διωκόμενοι παρὰ τῶν Δωριέων τῆς Οἴτης ἐγκατεστάθησαν πρὸς Ν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς ἀπ' αὐτῶν κληθείσης Βοιωτίας (Θουκ. 2—3, 12. Ἐφορ. παρὰ Στράβ. ΙΧ 2, 3, 401). Ἐν τούτοις βραδύτερον οἱ Ἡπειρῶται, ὡς καὶ οἱ Ἀκαρνᾶνες, δὲν περιελαμβάνοντο μεταξὺ τῶν Δωριέων.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ Glotz (Histoire grecque τ. Ι σ. 103), εἰς Ἡπειρον, ὡς καὶ εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ τὴν Φωκίδα ὑπῆρχον μόνον ἀνεπαίσθητοι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ τῶν ἔπειτα ἐλθόντων κατοίκων. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς στενῆς συγγενείας, ἣ ὁποία θὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν ὕστερον κατελθόντων Δωριέων· αἱ δύο ἑλληνικαὶ ἢ πρωτοελληνικαὶ φυλαὶ συνεχωνεύθησαν μὲ τὸν καιρὸν εἰς ἓνα λαόν, ὡς τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, πλὴν τῆς Σπάρτης.

Δι' ἐμπορικοὺς ἰδίως λόγους, οἱ νότιοι Ἕλληνες καὶ ἰδίᾳ οἱ Κορινθιοὶ ἐγκατέστησαν ἑνωρὶς ἀποικίας εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου καὶ διὰ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἄλλαχοῦ. Ὑπάρχουσιν οἱ δισχυριζόμενοι ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ αὗται ἀποικίαι συνετέλεσαν μγάλως εἰς τὸν ἐξελληνισμόν τοῦ ἰλλυρικοῦ δῆθεν γένους τῶν Ἡπειρωτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν. Εἰς τὸ μέγα ἔθνικόν ἔπος τῶν Ἑλλήνων, ἀκριβῶς, εἰς τὰ μέρη αὐτὰ τοποθετοῦνται ἀπὸ τὸν ποιητὴν τὰ βασίλεια τοῦ Ὀδυσσεῶς, τοῦ Ἀλκινόου, τοῦ Μέντου καὶ ἄλλων, κατοικούμενα παρὰ λαῶν, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται ὡς ἔχοντες τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ λαλοῦντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν. Ἐπειτα δέ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι οἱ παρὰ τῶν Κορινθίων ἰδρυθέντες ἐμπορικοὶ σταθμοὶ εἰς τὴν Ἀμβρακίαν, εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἄλλαχοῦ ἴσχυσαν νὰ μεταβάλωσι τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα τῶν νήσων καὶ τῆς Ἡπείρου, ὥστε νὰ βλέπωμεν τὰς χώρας ταύτας ἑλληνικωτάτας ὄχι μακρὸν χρόνον ὕστερον;

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς, οἱ Ἡπειρῶται ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ὡς Ἕλληνας, ὡς τοιοῦτοι δὲ μετεῖχον μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ πανελληνίων ἀγώνων, ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἐν τούτοις πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, οἱ Μολοσσοὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς Ἕλληνας, ὡς τοιοῦτοι δ' ἐπιστεύοντο καὶ παρὰ τῶν ἄλλων.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει τοὺς Μολοσσοὺς (I, 146) ὡς συμμετασχόντας εἰς τὸν συνοικισμόν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ ἀποικιῶν, κάμνει δὲ λόγον (VI, 127) καὶ περὶ τοῦ Μολοσσοῦ εὐπατρίδου Ἀλκωνος, ὁ ὁποῖος, ὅτε ὁ Σικυῶνιος Κλεισθένης ἠθέλησε νὰ νυμφεύσῃ τὴν κόρην του Ἀγαρίστην μὲ τὸν ἀριστόν τῶν νέων τῆς Ἑλλάδος, ἔσπευσε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Σικυῶνα μαζὶ μὲ τόσους ἄλλους μνηστῆρας. Ἐθεωρεῖτο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ Ἡπειρος ὡς ἡ κοινὴ;

τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη Ἑλλάς ἔκειτο περὶ τὴν Δωδώνην.

Οἱ Ἡπειρώται ἔζον κατὰ χωρία καὶ ἀγροικίας, ἐξαιρέσει δὲ τῶν κατὰ τὰ παράλια νοτιοελληνικῶν ἀποικιῶν, καθ' αὐτὸ ἠπειρωτικαὶ πόλεις συνωκίσθησαν βραδύτερον χάρις εἰς τὰς προσπαθείας τῶν Μολοσσῶν βασιλέων, ἐπιζητούντων νὰ διαδώσωσιν εἰς τὴν Ἡπειρον τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν.

Ἐπὶ μακρὸν ἐκυβερνῶντο κατὰ μικρὰς τοπικὰς ἡγεμονίας, ἀντιστοιχοῦσας συνήθως πρὸς τὴν γεωγραφικὴν κατάτμησιν τῆς χώρας. Ἐκάστη κοιλὰς ἠπειρωτικὴ ἀπετέλει ἴδιον αὐτόνομον κράτος, μίαν ἰσχυρὰν πατριάν, ἀνάλογον πρὸς τὰς τῶν ὄρεινῶν (Highlanders) τῆς Σκωτίας. Ἀποκεχωρισμένα ἄλλήλων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων αἱ πατριαὶ ἢ φυλαὶ αὗται ἐξηκολούθησαν νὰ ζῶσιν ἐπὶ μακρὸν κατ' ἀρχέγονον τρόπον.

Τὰ κυριώτερα τῶν ἠπειρωτικῶν ἔθνῶν ἦσαν οἱ Χάονες, οἱ Θεσπρωτοὶ καὶ οἱ Μολοσσοί. Κατοικοῦντες οἱ πρῶτοι εἰς τὰ ΒΔ. τῆς χώρας, μεταξὺ Ἀκροκεραυνίων καὶ Θυάμιδος, εἶχον κέντρον αὐτῶν τὴν Φοινίκην. Νοτιώτερον ἦρχοντο οἱ Θεσπρωτοί, τῶν ὁποίων ἡ χώρα ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Ἀχέροντος· εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν ἔκειντο ἡ Δωδώνη καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας Πανδοσία, κτίσμι, καὶ ἄτινας, τῶν Ἀμβρακιωτῶν, ὡς καὶ τὸ Βουχέτιον καὶ ἡ Ἐλαία. Νοτιώτερον ἐξετείνετο ἡ θεσπρωτικὴ φυλὴ τῶν Κασσωπαίων, κατέχουσα χώραν διέκουσαν ἀπὸ τοῦ Ἀχέροντος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ.

Οἱ βραδύτερον ἰσχυρότατοι καταστάντες Μολοσσοὶ κατῴκουν τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας μεταξὺ τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ τῆς Δωδώνης, ὁμοροῦντες πρὸς μὲν τοὺς Κασσωπαίους ἀπὸ ΝΔ., πρὸς δὲ τοὺς Θεσπρωτοὺς καὶ τοὺς Ἀτιντᾶνας ἀπὸ Β. Βραδύτερον ἐγένοντο κύριοι τῆς Κασσωπαίας καὶ τῆς Δωδωναίας καὶ ἐπεξέτειναν τὸ κράτος αὐτῶν μέχρι τοῦ Ἀφῶν.

Κυβερνώμενα κατ' ἀρχὰς μοναρχικῶς τὰ ἠπειρωτικὰ ἔθνη ἀντικατέσταν βραδύτερον τὸ βασιλικὸν πολίτευμα διὰ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ. Ἐν τούτοις ἡ ἐπικράτησις ἐν Ἡπείρῳ τῶν Μολοσσῶν ἐπέβαλε τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα εἰς ὅλην τὴν χώραν.

Οὕτως, ἐνῶ εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα ἡ ἀριστοκρατία προσεταιρισθεῖσα τὸν λαὸν (κυρίως μετὰ τὸν συνοικισμὸν τῶν πόλεων) ἐπάταξεν ἑνωρὶς τὴν βασιλείαν, εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν διεσώθη αὕτη ἐπὶ μακρόν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ δύναμις τῶν λαῶν ἦτο καὶ ἐκεῖ αἰσθητὴ, δὲν ἔλειπον δὲ παρὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ ἄλλοι ἀνώτατοι ἄρχοντες παρὰ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐκλεγόμενοι. Ἦδη ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ἀναφέρονται εἰδικοί ἄρχοντες ἐκλεγέντες πρὸς διεξαγωγὴν τῶν πολέμων, γίνεται δὲ λόγος καὶ περὶ καθαιρέσεως βασιλέως παρὰ μερίδος δυσηρεστημένων κατ' αὐτοῦ (Ὀδύσσ. ξ 237—238, λ 494 ἐξ. δ 696 ἐξ.).

Καὶ παρὰ τοῖς Μολοσσοῖς δὲ ὁ βασιλεὺς εἶχε μᾶλλον περιορισμένην δύναμιν· ὑπεράνω τοῦ βασιλέως ὑπῆρχον οἱ νόμοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἡγεμῶν καὶ λαὸς ὠρχίζοντο πίστιν εἰς τὴν Πασσαρῶνα καὶ τὴν ἐνθρόνισιν ἐκάστου νέου βασιλέως. Σπουδαιότατοι τῶν Ἡπειρωτῶν ἐγένοντο οἱ Μολοσσοί· χάρις

εἰς τὴν ἐπικράτησιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μεγίστου μέρους τῆς χώρας διηυκόλυναν καὶ ἐπετάχυναν τὴν διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν τῆς ἀρχαίας Ἑπείρου.

Οἱ Μολοσσοὶ ἀνήγον τὴν καταγωγὴν αὐτῶν εἰς τοὺς Μυρμιδόνας. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Νεοπτολέμου ἢ Πύρρου (τὸ ὄνομα ἀναφέρεται ἤδη εἰς τὰ Κύπρια ἔπη, *Πανσ.* X, 26, 4), υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως, οἱ Μυρμιδόνες μετηνάστευσαν ἀπὸ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἑπείρον καὶ δὴ εἰς τὴν βορείως τοῦ Ἀμπρακικοῦ κειμένην χώραν. Ἐλκόντες, κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε παράδοσιν, τὸ ὄνομά των ἐκ τοῦ Μολοσσοῦ, υἱοῦ τοῦ ξανθοῦ Νεοπτολέμου καὶ τῆς Ἀνδρομάχης, οἱ Μολοσσοὶ ἐγένοντο βραδύτερον κύριοι τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν ἐλληνικῶν μαντείων καὶ ἐκ τῶν πλέον σεβαστῶν ἱερῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Δωδώνης, ἐκτοπίσαντες ἐκεῖθεν τοὺς Θεσπρωτοὺς. Τοῦτο ἠύξησε μέγας τὴν δύναμιν τῶν Μολοσσῶν. Αἱ πρόοδοι ὅμως καὶ ἡ τελικὴ ἐπικράτησις αὐτῶν ὀφείλονται κυρίως εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν εὐφυΐαν τῆς δυναστείας τῶν Αἰακιδῶν, βασιλευσάντων ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπιτυχόντων νὰ περιαγάγωσιν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτῶν τὴν ὅλην σχεδὸν Ἑπείρον, τοῦ βασιλέως τῆς ὁποίας τὴν προσωυμίαν καὶ ἔφερον. Ἡ ἱστορία τῶν Μολοσσῶν συνταυτίζεται ἐπὶ μακρὸν πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπείρου.

Περὶ τῶν Μολοσσῶν βασιλέων καὶ τοῦ κράτους αὐτῶν ἔχομεν εἰδήσεις πυκνοτέρας ἀπὸ τῶν μετὰ τὰ Μηδικὰ χρόνων.

Ὁ βασιλεὺς Ἀδμητος (ὄνομα ἀπαντῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ) ὑπεδέχθη ἱκέτην τὸν Θεμιστοκλέα, ὅτε κατὰ τὸ 466 π. Χ. διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἔφευγεν ὁ νικητὴς τῆς Σαλαμίνας εἰς τὴν Περσίαν (*Θουκ.* I, 136—137, *Πλουτ.* Θεμιστ. XXIV).

Ὁ υἱὸς ἢ ἔγγονος τοῦ Ἀδμήτου Θάρυψ ἢ Θαρύπας ἦτο ἀκόμη παῖς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· τούτου ἕνεκα, ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ Σαβύλινθος ἐτέθη ἀντ' αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μολοσσῶν καὶ Ἀτιντάνων, οἱ ὁποῖοι ἔμελλον νὰ ἀγωνισθῶσιν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἀκαρνάνων εἰς τὴν χώραν τῶν δευτέρων. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν συνεστράτευεν, ὁμοίως κατὰ τῶν Ἀκαρνάνων, Ὀροιδος ὁ βασιλεὺς τῶν Παραναίων, ἄγων καὶ τμήμα στρατοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπέστρεψεν εἰς αὐτὸν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς τῶν Ὀρεστῶν (*Θουκ.* II, 80, 6). Δραστήριοι καὶ καιροσκόποι οἱ Μολοσσοί, ἐπωφελήθησαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἵνα καταλάβωσι τὴν πλούσιαν Ἀμπρακίαν.

Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ ἰσχυρότεροι τῶν Ἑπειρωτῶν ἦσαν οἱ Χάονες, δεσπόσαντές ποτε, κατὰ Στράβωνα, καὶ τῆς ὅλης Ἑπείρου. Ὅπως δ' οἱ ἄλλοι τῶν Ἑπειρωτῶν, οὕτω καὶ οἱ Χάονες εἶχον καταργήσει ἀπὸ ἑνωρὶς τὴν μοναρχίαν καὶ ἐκυβερνῶντο ἀριστοκρατικῶς.

Ὁ Θουκυδίδης (II, 80, 5) θεωρεῖ τοὺς Χάονας βαρβάρους· ἦσαν, λέγει, ἀβασίλευτοι, εἶχον δ' ἐπικεφαλῆς ἐτησίους προστάτας ἀπὸ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τὸ γένος ἔλκοντας. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀναφερομένων προστατῶν,

καλουμένων Φωτίου και Νικάνορος, δεικνύουν έπαρκώς ποία έννοια πρέπει ν' αποδοθῆ εις τὸ «βάρβαροι» τοῦ Ἀθηναίου ιστορικοῦ. Ἐπίσης ἀβασίλευτοι ἐκυβερνῶντο περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ οἱ Θεσπρωτοὶ (Θουκ. ἔ. ἀν.).

Ἡ ἀκμὴ τῶν Μολοσσῶν χρονολογεῖται ἰδίως ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θάρυπος. Ἀναβὰς οὗτος εἰς τὸν θρόνον περὶ τὸ 429 π. Χ., εἰσέτι ἀνήλικος, ἐγένετο ἡγεμῶν πεπολιτισμένος (εἶχεν ἀνατροφῆ εἰς τὰς Ἀθήνας) καὶ εἰργάσθη δραστηρίως πρὸς ἐκπολιτισμὸν τῆς Ἠπείρου (Πλουτ. Πυρρ. I, Ἰουστ. XVII, 3, 10 ἔξ.). Ἡ δραστηριότης καὶ αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Θάρυπος συνετέλεσαν σπουδαίως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος παρὰ τοῖς Μολοσσοῖς, ὡς καὶ εἰς τὴν ὀριστικὴν πλῆκον ἐπικράτησιν τῆς φυλῆς ταύτης μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἠπειρωτῶν. Ἐπὶ τοῦ Θάρυπος τὸ πρῶτον, κατὰ τινὰς (Kaerst, Geschichte des hellenistischen Zeitalters, I, 118 ἔξ., πρὸλ. Koehlel, Im Neuen Reich, 1879, I, 410 ἔξ.), ἡ μολοσσικὴ δυναστεία ἀνήγαγε τὴν καταγωγὴν αὐτῆς εἰς τοὺς Αἰακίδας, τοῦ Ἀχιλλέως ταυτισθέντος πρὸς τὸν ἐγγῶριον ἦρωα Ἀσπετον.

Ἡ δύναμις τῶν Μολοσσῶν ἠϋξήθη ἔτι μᾶλλον ἐπὶ Ἀλκέτα, υἱοῦ τοῦ Θάρυπος, ἀναβάντος εἰς τὸν θρόνον περὶ τὸ 390 π. Χ. Ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ὁ Ἀλκέτας (ὄνομα ἀπαντῶν καὶ εἰς Σπάρτην) ἔλαβε μέρος εἰς τὴν δευτέραν Ἀθηναϊκὴν ὁμοσπονδίαν (Διόδ. XV, 36, 5. Dittenberger Syll. 80. Michel Recueil 86), στενωῶς δὲ συνεδέετο μετὰ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Ἰάσονος. Ὁ Ξενοφῶν μάλιστα (Ἑλλ. VI, 1, 7), ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὸν Ἀλκέταν ὡς «ὑπαρχον Ἠπείρου», θεωρεῖ τοῦτον ὡς ὑποτελῆ τοῦ πανισχύρου τυράννου τῶν Φερῶν.

Τὸν Ἀλκέταν διεδέχθη ὁ υἱὸς του Ἀρύββας, κυβερνήτης ἱκανός, συνετὸς καὶ φιλόνομος, φιλοτιμηθεὶς νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ προστατεύσῃ τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Εἰς αὐτὸν ἀφιέρωσεν ὁ Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος τὰ τέσσαρα αὐτοῦ βιβλία περὶ κυβερνητικῆς τέχνης. Ἰδιαιτέραν ἐπέδειξε πρόνοιαν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τοῦ προαποθανόντος ἀδελφοῦ του Νεοπτολέμου, Ἀλεξάνδρου καὶ Ὀλυμπιάδος. Τὴν πρεσβυτέραν τούτων ἀδελφὴν Τρωάδα ἐνυμφεύθη αὐτὸς ὁ Ἀρύββας (Πλούτ. Πύρρ. I, Πλίν. I, 11 ἔξ.), βριδύτερον δέ, περὶ τὸ 357 π. Χ., ὑπανδρεύθη καὶ ἡ Ὀλυμπιάς μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Β'. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἀναμειχθῆ ἐνεργότερον εἰς τὰ ἐν Ἠπείρῳ.

Περιελθὼν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Ἀρύββαν ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτοῦ (Δημοσθ. I, 13) περὶ τὸ 349, μόλις ὅμως περὶ τὸ 343/342 ἠδυνήθη νὰ ἐκδιώξῃ τοῦτον καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀρύββας καταφυγὼν πλησίον τῶν φίλων τοῦ πάππου καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀθηναίων (C. I. A. II, 115, Dittenberger Syll. 106), ἀπέθανε πιθανώτατα ἐν τῇ ἐξορίᾳ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' (342—326 π. Χ.) ἡ δύναμις τῶν Μολοσσῶν ἠϋξήθη ἀκόμη περισσώτερον, προστεθείσης εἰς τὰς χώρας τοῦ

κράτους τούτου τῆς ὑπὸ τῶν Κασσωπαίων οἰκουμένης παραλίας (/Δημοσθ./ VII 32 Θεόπ. ἀπόσπ. 228).

Ἄλλα καὶ ἐπὶ τῶν Ὀρεστών καὶ ἄλλων φύλων ἐπεξέτεινε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος, εἶχε δέ, φαίνεται, καὶ πολὺ τοῦ μεγαλεπηβόλου καὶ ὀρμητικοῦ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ ἀνεψιοῦ. Φιλόδοξος καὶ ἀνήσυχος, ἀνέλαβε πρῶτος τὴν προσωνομίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἑπείρου μὴ δυνάμενος νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπὶ πλεόν τὸ κράτος οὔτε πρὸς Ν, οὔτε πρὸς Δ, ὅπου ἐβασίλευεν ἡ ἀδελφή του, ἀπετόλμησε πρῶτος τῶν Ἑπειρωτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν κατάκτησιν τῆς Ἰταλίας.

Εἶναι δὲ πολλῆς σημασίας ἄξιον, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἠγωνίζετο νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὸν Ἑλληνισμόν τὴν Ἀσίαν, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Ἑπειρώτης ἠγωνίζετο διὰ παρόμοιον σκοπὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Κληθεὶς εἰς βοήθειαν παρὰ τῶν Ταραντίνων ἐναντίον τῶν Σαμνιτῶν καὶ τῶν Λευκανῶν ἀπεβιβάσθη εἰς Παῖστον τῷ 332 π. Χ. καὶ ταχέως ὑπέταξε πολλὰς πόλεις τῆς Λευκανίας καὶ τῆς Βρεττίας.

Ἀπ' αὐτοῦ σώζονται χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, διακρινόμενα, καθὼς καὶ τὰ τοῦ Πύρρου, ἐκ τῆς λεπτῆς αὐτῶν τέχνης καὶ ἀπαραμίλλου κομψότητος. Μὴ ὄντα προϊόντα τῆς ἡπειρωτικῆς τέχνης, ἐκόπησαν λίαν πιθανῶς κατὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Φέρουσιν, ὅπως καὶ τὰ νομίσματα τοῦ Πύρρου, γνησίας ἡπειρωτικὰς παραστάσεις, ὡς τὴν κεφαλὴν τοῦ Δωδωναίου Διός, τὴν κεφαλὴν τῆς Παλλάδος ἢ τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν κεφαλὴν τῆς Περσεφόνης, τὴν Νίκην μετὰ τροπαίου, τὴν Θέτιν κομίζουσαν τὰ ὄπλα εἰς τὸν υἱόν, τὴν Παλλάδα μαχομένην, κτλ. Ἡ τύχη δὲν ἠννόησε τὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ μακρόν. Τριετίαν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου ἀνεψιοῦ του ἔπασσε μαχόμενος πλησίον τῆς Πανδοσίας, εἰς τὴν Βρεττίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. ἡ Ἑπείρος περιήλθεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροὴν καὶ ἐπικυριαρχίαν τῶν Μακεδόνων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἡ χώρα περιελήφθη εἰς τὴν μερίδα τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ τοῦ Κρατέρου (*Ἀρριαν.*, Τὰ μετὰ τὸν Ἀλέξ. 7, *Δέξιππ.* ἀπόσπ. 1) Ἐν τούτοις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον ὅτι μετὰ τὴν ρῆξιν αὐτῆς πρὸς τὸν Ἀντίπατρον, ἡ Ὀλυμπιάς κατέφυγεν εἰς Ἑπείρον καὶ διώκησε τὴν κυρίως Μολοσσίαν, τῆς λοιπῆς χώρας ὑποκειμένης εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Βραδύτερον, μετὰ τὸν θάνατον πιθανῶς τοῦ Ἀντιπάτρου, Αἰακίδης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρύββα, ὑποστηριζόμενος καὶ παρὰ τῆς Ὀλυμπιάδος, κατέλαβε τὸν ἡπειρωτικὸν θρόνον, ἐπιζητήσας νὰ κρατήσῃ τοῦτον ἐναντίον τῆς δυναστείας τοῦ Ἀντιπάτρου (Πρβλ. *Reuss. Rhein. Museum XXXVI*, 170 ἐξ. *Schubert, Gesch. d. Pyrrhus*, 108. *Schmidt, Epeirotica* 66 ἐξ.). Οἱ Ἑπειρωταὶ ὅμως δὲν ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Αἰακίδου διὰ τοῦτο, ὡς λέγει ὁ Διόδωρος (XIX, 36, 4), «κοινῶ δόγματι φυγὴν αὐτοῦ καταγνόντες πρὸς Κάσσανδρον ἐποιήσαντο συμμαχίαν», ἀναγνωρίσαντες τὴν μακεδονικὴν ἐπικυριαρχίαν (317 π. Χ.).

Ἡ καθαίρεσις τοῦ Αἰακίδου ἐγένετο κοινῇ ἀποφάσει («κοινῶ δόγματι») τῶν ἠπειρωτικῶν ἔθνων, εἰς συμπολιτείαν συνησπισμένων ; Εἶναι λίαν πιθανόν. Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς συστάσεως τῆς συμπολιτείας ἢ συμμαχίας ταύτης ὁ Beloch (Griech. Geschichte II, 482, 1) νομίζει ὅτι ἐθεμελιώθη αὕτη παρὰ τοῦ Θάρυπος. Ὅπωςδήποτε ὑπῆρχεν ἤδη ἐπὶ Ἀλκέτα. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὡς σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὴν δευτέραν αὐτῶν ἡγεμονίαν, ἀναφέρονται μόνον ὁ Ἀλκέτας καὶ ὁ Νεοπτόλεμος· εἶναι ὁμοίως πιθανόν ὅτι ὁ πρῶτος ἀντεπροσώπευε καὶ τοὺς ἄλλους ἠπειρώτας.

Ἐκ τῶν ἠπειρωτικῶν ἐπιγραφῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλομεν τὰς περὶ τῆς ἠπειρωτικῆς συμπολιτείας γνώσεις μας, οὐδεμία ἀνατρέχει πέραν τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἐπιγραφή τῶν χρόνων τοῦ Νεοπτολέμου, υἱοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α', μαρτυρεῖ περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐλοχὴν ἐκείνην ὑπάρξεως τῆς συμπολιτείας. Ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, παρὰ τὸν βασιλέα Νεοπτόλεμον, ἀναφέρεται ὡς ἐπώνυμος ἄρχων καὶ ὁ προστάτης τῶν Μολοσσῶν τεκμαίρεται τις ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ τῶν προστατῶν (ἀναλόγων πιθανώτατα πρὸς τὸν τῶν ἐφόρων ἐν Σπάρτῃ, τῶν κόσμων ἐν Κρήτῃ) καὶ παρὰ τοῖς Μολοσσοῖς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν δεσπίζουσαν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Μολοσσοὶ εἰς τὴν συμμαχίαν.

Ὅπωςδήποτε ὁ Αἰακίδης, τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ἐκδιωξίν του, ἐπέτυχεν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς ἠπειρον, ἀλλ' ἀπέθανεν ὄχι πολὺ ἀργότερον εἰς μάχην ἐναντίον Φιλίππου, ἀδελφοῦ τοῦ Κασσάνδρου.

Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Ἀλκέτας ὁ Β', υἱὸς καὶ αὐτὸς τοῦ Ἀρύββα, προὔτιμησε, φαίνεται, νὰ συνεννοηθῇ πρὸς τὸν Κασσανδρον· ἐκυβέρνησεν ὁμοίως ἐπὶ βραχύ, δολοφονηθεὶς δι' ἐνεργειῶν τῆς ἀντιθέτου μερίδος. Μετὰ τοῦτον, ὁ θρόνος διαμφισβητεῖται παρὰ τοῦ ἀνηλίκου Πύρρου, υἱοῦ Αἰακίδου, καὶ τοῦ Νεοπτολέμου, υἱοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. Πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, ἀπεφασίσθη νὰ βασιλεύσουν ἀμφοτέροι· ἀλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν· δολοφονηθέντος περὶ τὸ 296/295 (πρὸς Vell. I, 14, 6) τοῦ Νεοπτολέμου, ὁ Πύρρος ἐγένετο μονοκράτωρ.

Β'.

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(306 — 168 π. Χ.)

Ὁ Πύρρος ἦτο μόλις δωδεκαετῆς ὅτε κατὰ τὸ 306 π. Χ., μετὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ γαμβροῦ του Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, κατέλαβε τὸν θρόνον τῆς ἠπειροῦ. Ἐκδιωχθεὶς ὁμοίως μετὰ τινα χρόνον παρὰ τοῦ ἑξαδέλφου του Νεοπτολέμου κατέφυγε πρὸς Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν, τὸν ὁποῖον καὶ ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπου διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τῆς Ἴψου.

Ὑποστηρικθεὶς βραδύτερον παρὰ τοῦ πατριοῦ τῆς συζύγου αὐτοῦ, Πτολεμαίου, τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὁ Πύρρος ἐπλευσεν εἰς ἠπειρον, πιθανῶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κασσάνδρου (297 π.Χ.), καὶ μετὰ τὴν δολο-

φρονίαν τοῦ Νεοπτολέμου ἐγένετο ἐκ νέου κύριος τῆς ὅλης χώρας (295 π. Χ.)

Περιοιθὼν βραδύτερον εἰς ρῆξιν πρὸς Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν, ἐπέτυχε, κατὰ τὸ 287, νὰ γίνῃ κύριος τῆς Μακεδονίας, διαμοιρασθεὶς ταύτην μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Θυράκης Λυσιμάχου. Ἀπολέσας τὴν Μακεδονίαν μετὰ βραχεῖαν κυριαρχίαν, ἐσκέφθη τότε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν, Σικελίαν καὶ Ἀφρικὴν, ἐπιχειρῶν οὕτω νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἀτελείωτον παραμεῖναν ἔργον τοῦ ἑξαδέλφου του Ἀλεξάνδρου.

Ἡ πρόφασις τῆς ἐκστρατείας δὲν ἔλειπεν εἰς τὸν Πύρρον, δεδομένου ὅτι περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἕλληνες τῆς Ἰταλίας, καὶ δὴ οἱ Ταραντῖνοι, ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν πέραν τοῦ Ἰονίου ἀδελφῶν των ἐναντίον λαοῦ ἐρχομένου κατ' αὐτῶν μετὰ κατακτητικὰς διαθέσεις, τῶν Ρωμαίων. Ὁ Πύρρος διέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 280 π. Χ., εἶχε δ' ἡ ἐκστρατεία αὐτοῦ χαρακτῆρα οὐ μόνον ἠπειρωτικόν, ἀλλὰ πανελλήνιον. Ἐκ τῶν Ἐπιγόνων, ὁ Ἀντίγονος παρέσχεν εἰς τοὺς ἠπειρώτας πλοῖα, ὁ Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνὸς στρατὸν καὶ τοὺς ἐλέφαντας, ὁ δὲ πλούσιος Ἀντίοχος, χρήματα. Ἡλπίζετο ἐπὶ πλέον ὅτι οἱ Ἰταλιῶται καὶ οἱ Σικελιῶται θὰ συνειργάζοντο μετὰ τὸν Πύρρον πρὸς κατάσχυσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Δύσει, προσφέροντες ἄνδρας καὶ χρήματα.

Ἀτυχῶς, ὅλαι αἱ χρησταὶ ἐλπίδες τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐπέπρωτο νὰ διαψευσθῶν.

Νικήσας τοὺς Ρωμαίους εἰς μάχην παρὰ τὴν Ἡράκλειαν, ὁ Πύρρος προῦχώρησε πρὸς Β. εἰς Καμπανίαν, ὁπόθεν ἀπέστειλε τὸν συνετὸν Κινέαν, ἵνα προσφέρῃ εἰς τοὺς Ρωμαίους εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὄρω ἀναγνωρίσεως παρ' αὐτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ πλέον τῆς ἐλευθερίας τῶν Σαμνιτῶν, Λευκανῶν, Ἀπούλων καὶ Βρεττίων. Ἀποκρουσθεῖσάντων προτάσεων τούτων, οἱ ἠπειρώται καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐβάδισαν κατὰ τῆς Ρώμης, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ καταλάβουν ταύτην, συμμαχήσαν μετὰ τῶν Ἐτρούσκων.

Διαχειμάσας εἰς Τάραντα, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἐπομένου ἔτους (279 π. Χ.) ὁ Πύρρος ἐνίκησε καὶ πάλιν τοὺς Ρωμαίους, ἀν καὶ μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν. Διῆλθε κατόπιν εἰς Σικελίαν, κατὰ πρόσκλησιν τῶν Συρακοσίων, τοὺς ὁποίους ἀνησύχουν, ὡς καὶ τοὺς ἄλλους Σικελιώτας, αἱ κατακτητικαὶ διαθέσεις τῶν Καρχηδονίων (278 π. Χ.).

Ἐν οὐχὶ μακρῷ χρόνῳ κατέστη κύριος ὅλης τῆς νήσου, πλην τοῦ Λιλυβαίου καὶ τῆς Μεσσήνης· ἀλλ' ὑπέροχος στρατηγός, ἦτο δυστυχῶς ὁ Πύρρος κυβερνήτης ἀδέξιός. Οἱ Σικελιῶται ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ ἕνεκα τῆς ἀπέναντί των ἐπιδεικνυομένης αὐστηρότητος· καὶ ἠδύνατο μὲν ὁ Πύρρος νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν νῆσον, αἱ φιλοδοξίαι του ὅμως ἦσαν πολὺ εὐρύτεραι.

Ἀποβλέπων εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἰταλίας εἶχε συνάψει συμμαχίαν μετὰ τῶν ἐχθίστα πρὸς τοὺς Ρωμαίους διακειμένων Σαμνιτῶν· πιεζομένων λοιπὸν τούτων, περὶ τὸ 276, παρὰ τῶν Ρωμαίων, ὁ βασιλεὺς τῆς ἠπειροῦ

διέβη ἐκ νέου εἰς τὴν Ἰταλίαν. Κατάκοπος ὅμως καὶ ἐξηντλημένος ὁ στρατὸς αὐτοῦ συνητήθη, κατὰ τὸ 275 π.Χ., περὶ τὸ Βενέβεντον πρὸς τοὺς Ρωμαίους καὶ ἠττήθη. Ἀπελπισθεὶς νὰ τύχη βοηθείας παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Συρίας, ὁ Πύρρος ἠναγκάσθη νὰ καταλίπη τὴν Ἰταλίαν, παραιτούμενος τῶν σχεδίων αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα (274 π.Χ.).

Ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Μακεδονίας κατέλαβε τὸ πλεῖστον αὐτῆς ἀνακηρυχθεὶς μάλιστα καὶ βασιλεὺς παρὰ τῶν στρατευμάτων Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ (273 π.Χ.), ἀπώλεσεν ὅμως καὶ πάλιν τὴν χώραν ταύτην.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐστράτευσεν εἰς Πελοπόννησον κατὰ τῆς Σπάρτης. Ἀποτυχὼν νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν ἀπεσύρθη εἰς Ἄργος, ὅπου ἐφονεύθη διὰ κεραμίδος ἐκσφενδονισθείσης ἀπὸ τινος στέγης (272 π.Χ.). Οὕτως ἐξέλιπεν ὁ ἐνδοξότερος τῶν Ἡπειρωτῶν καὶ μέγιστος, κατὰ τινὰς, τῆς Ἑλλάδος στρατηγὸς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον.

Μεγάθυμος, ἀλλ' ἀσυνεπὴς πρὸς τὰς ἰδίας ἐνεργείας, φίλος τῶν περιπετειῶν καὶ τῶν κινδύνων, ἀλλ' ἐλαχίστην πολιτικὴν δεξιότητιαν κεκτημένος, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτελέσῃ μέγα τι καὶ μόνιμον. Ἐν τούτοις ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ σημεῖοι τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἠπειρωτικῆς δυνάμεως καὶ ἀκμῆς. Οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ Ἡπειρος διεδραμάτισε τόσον σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ, μόνον δ' ἡ κατὰ τὸν μεσαῖωνα περίοδος τῆς ἀρχῆς τῶν δεσποτῶν Μιχαήλ Α', Θεοδώρου καὶ Μιχαήλ Β' τῶν Ἀγγέλων θὰ ἠδύνατο νὰ συγκριθῆ πως, ἀπὸ ἀπόψεως σπουδαιότητος, πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ Πύρρου.

Τὸν Πύρρον διεδέχθη ὁ δευτερότοκος υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ὁ Β'. Συνεχίσας τὴν τυχοδιωκτικὴν πολιτικὴν τοῦ πατρὸς του ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα κατ' Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, τὸν ὁποῖον καὶ ἐνίκησεν· ἀλλ' ἡ τύχη δὲν ἠϋνόησεν αὐτὸν ἐπὶ πολὺ, διότι νικηθεὶς ἐξεδιώχθη τῆς χώρας. Ἀνακτήσας ταύτην ἐκυβέρνησε τοῦ λοιποῦ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 260 π.Χ.

Ἡ χῆρα αὐτοῦ Ὀλυμπιάς ἐκυβέρνησε μετ' αὐτὸν ὡς ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων υἱῶν τῆς Πύρρου καὶ Πτολεμαίου. Συνδιαλλαγεῖσα μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Δημητρίου τοῦ Β', ἐπεκαλέσθη τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ, ἰδίως ἐναντίον τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐκυβέρνησαν βραδύτερον, ἀλλ' ἀπέθανον ἄτεκνοι, ἡ δ' ἐξαφάνισις τῆς οἰκογενείας τῶν Αἰακιδῶν καιαὶ ἐπακολουθήσασαι ταύτην ἐμφύλιοι ἔριδες ἔκαμαν τοὺς Ἡπειρώτας νὰ ἐξεγερθῶσι καὶ νὰ ζητήσωσι τὴν κατάργησιν παρ' αὐτοῖς τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ. Τοῦτο ἐγένετο περὶ τὸ 234/243 (Πρὸλ. Niese ἔ. ἀ. II, 267), τότε δ' ἐγράφη καὶ ὁ καταστατικός, οὕτως εἰπεῖν, χάρις τῆς Ἡπειρωτικῆς συμπολιτείας, τὸ κείμενον τοῦ ὁποῦ γινώσκομεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Δωδώνης (Collitz, Dialektinschr. 1334 ἐξ. καὶ Kern Inschriften von Magnesia 32).

Ἡ συμπολιτεία αὕτη περιελάμβανε πάσας τὰς περιφερείας τῆς Ἡπειρου, πλὴν τῆς Ἀμπρακίας, τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τῆς Ἀθαμανίας, περιληφθεισῶν εἰς τὴν συμπολιτείαν τῶν Αἰτωλῶν, ἔκοπτε δὲ καὶ ἴδιον νόμισμα φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Ἀπειρωτῶν.

Τὸ οὕτως εἰπεῖν σύνταγμα τῆς συμπολιτείας δεικνύει μείωσιν τῆς ἀρχαίας ὑπεροχῆς τῶν Μολοσσῶν. Πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπονδίας ἦτο ἡ Φοινίκη εἰς τὴν Χαονίαν («τὸ κοινὸν τῶν Ἑπειρωτῶν τῶν περὶ Φοινίκη», Dittenberger Syll.³ 291 Πολύβ. XVI. 27.4. XXXII 21, 2. II 8,4 Διβ. XXIX, 12). Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συμπολιτείας εὗρισκετο εἰς στρατηγός. Εἶναι ἀληθές ὅτι παρὰ Λιβίου (XXIX, 12) ἀναφέρονται τρεῖς στρατηγοὶ τῶν Ἑπειρωτῶν, ἀντιστοιχοῦντες ἴσως πρὸς τὰ ἔθνη τῶν Μολοσσῶν, τῶν Χαόνων καὶ τῶν Θεσπρωτῶν, ἀλλ' εἰς τὰς ἐπιγραφὰς εἰς μόνον στρατηγὸς ἀναφέρεται, τῶν ἄλλων δύο ὑποκειμένων, φαίνεται, εἰς αὐτόν. Κατὰ τινὰς (Πρβλ. Gilbert, Griech. Staatsaltert, I, 44), οἱ παρὰ τοῦ Λιβίου μνημονευόμενοι πραιτωρεῖς εἶναι οἱ προστάται τῶν τριῶν μεγάλων ἡπειρωτικῶν ἔθνῶν. Βέβαιον εἶναι, ὅτι, ὅπως καὶ εἰς τὴν Αἰτωλικὴν καὶ Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑπειρωτικῆς εὗρισκεται εἰς ἀνώτατος ἐκτελεστικὸς ἄρχων.

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκεν εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ἀποφασίζουσαν περὶ πολέμου, περὶ εἰρήνης, περὶ συνάψεως συνθηκῶν καὶ ἀσκοῦσαν ἐν πολιτικαῖς δίκαις τὴν ὑπάτην δικαστικὴν ἐξουσίαν. Ὅπως εἰς τὰς συμπολιτείας ἐκεῖνας, ἐν συμβούλιον συνέδρων παρεσκεύαζε, φαίνεται, τὰς ἐργασίας τῆς συνελεύσεως καὶ ἐχρησίμευεν ἅμα ὡς συμβουλευτικὸν σῶμα εἰς τὸν στρατηγόν.

Παρὰ τῇ Ἑπειρωτικῇ συμπολιτείᾳ, ὅπως καὶ παρὰ τῇ Αἰτωλικῇ, ἡ βᾶσις τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως ἦτο ἡ διαίρεσις κατὰ φυλὰς καὶ οὐχὶ κατὰ πόλεις, ὅπως παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς. Οἱ εἰς τὴν συμπολιτείαν περιλαμβανόμενοι λαοὶ δὲν ἦσαν πάντοτε ἀκριβῶς οἱ αὐτοί. Κατὰ τοὺς μακεδονικοὺς πολέμους, οἱ Ἀθαμᾶνες διατελοῦσιν ὑπὸ ἴδιον βασιλέα, οἱ δὲ Κασσωπαῖοι δὲν φαίνεται νὰ ἀνῆκον διαρκῶς εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἑπειρωτῶν.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας, ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑπειρωτικῆς συμπολιτείας διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Μακεδονίας. Ἡ κοινοπραξία Ἑπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων κατεδείχθη πληρεστέρα, ὅτε νέος κοινὸς ἐχθρὸς ἀνεφάνη ἀπὸ Δ, οἱ Ρωμαῖοι. Αἰσθανόμενοι οἱ Ἑπειρωταὶ τὸν ρωμαϊκὸν κίνδυνον ἀμέσως ἐπικρεμάμενον, ἔσπευσαν ν' ἀποτελέσωσι μέλος τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς συμμαχίας, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὗρισκετο Ἀντίγονος ὁ Δάσων (Πολύβ. IV, 9, 4, 25 1 ἐξ. Διβ. XXIX 12).

Βραδύτερον, κατὰ τὸν πρῶτον Μακεδονικὸν πόλεμον ἐτάχθησαν ὑπὲρ Φιλίππου τοῦ Ε', συνετέλεσαν δέ, κατὰ τὸ 205 π. Χ., εἰς τὴν σύναψιν εἰρήνης. Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον μεταξὺ Ρώμης καὶ Μακεδονίας, οἱ Ἑπειρωταὶ ἐτάχθησαν, τὸ πλεῖστον αὐτῶν, ὑπὲρ τῆς δευτέρας. Κωλυόμενοι ὡς ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν διαιρέσεων, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συνενώσωσι τὰς δυνάμεις των καὶ τηρήσωσιν ἰδίαν ἀνεξάρτητον πολιτικὴν, ἀνάλογον πρὸς τὰ κυρίως ἡπειρωτικὰ συμφέροντα. Ταυτίσαντες τὴν τύχην αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν Μακεδόνων, οἱ Ἑπειρωταὶ ἔμελλον νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς Ρωμαίους ἅμα ὡς οἱ Μακεδόνες ἠττώοντο. Τοῦτο καὶ συνέβη.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(167 π. Χ.—330 μ. Χ.)

Ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἑπείρου εἰς τοὺς Ρωμαίους ἦτο μοιραία, διὰ συνε-
τῆς ἐν τούτοις πολιτικῆς ἡδύνατο ν' ἀποφευχθῆ ἢ συστηματικῆ τῆς χώρας
καταστροφή. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πολλάκις ὡς ἐπωνύμου ἀρχοντος ἀνα-
φερομένου Ἀντινόου καὶ τοῦ Κεφάλου, οἱ Μολοσσοὶ ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ
Περσέως ἠκολούθησαν αὐτοὺς καὶ οἱ πλείστοι Χάονες, μόνοι δὲ σχεδὸν οἱ
Θεσπρωτοὶ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῶν Ρωμαίων.

Ἡ διαγωγή τῶν φιλορρωμαίων καὶ ἰδίως Χάροπος τοῦ νεωτέρου,
ἀνδρὸς φιλοδόξου καὶ ἐστερημένου ἠθικῶν ἀρχῶν (Πολύβ. XXVII, 15,
XXX, 12, Αἰβ. XLV, 26), συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπίτασιν τοῦ πρὸς τοὺς Ρω-
μαίους μίσους τῆς μακεδονιζούσης μερίδος. Νικηθέντος τοῦ Περσέως, κατὰ
τὸ 168 π. Χ. εἰς τὴν μάχην τῆς Πύδνας, κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ὁ Αἰμίλιος
Παῦλος ἔλαβε παρὰ τῆς συγκλήτου τὴν ἐντολὴν νὰ καθυποτάξῃ καὶ δηώσῃ
τὴν Ἑπειρὸν, παραδίδων συγχρόνως εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Περσέως ἀγωνισθέν-
τας στρατιώτας τὰς ἡπειρωτικὰς πόλεις πρὸς λεηλασίαν ἀντὶ ἀμοιβῆς (Πλούτ.
Αἰμ. Παῦλ. XXIX).

Ὅντως, περὶ τὰ τέλη τοῦ 167 π. Χ., ὁ ρωμαϊκὸς στρατός, βαδίζων
πρὸς τὸ Ὠρικόν, ἵνα ἐκεῖθεν διαβιβασθῆ εἰς Ἰταλίαν, διῆλθεν ἐκ τῆς Ἑπεί-
ρου. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Αἰμιλίου Παύλου, καθ' ὄρισμένην ἡμέραν αἱ ἡπει-
ρωτικαὶ πόλεις ὑπεχρεώθησαν νὰ παραδώσωσι τὸν εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὰ ἱερὰ
εὑρισκόμενον χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Πρὸς παράληψιν δῆθεν τῶν χρημάτων
ἀπεστάλησαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις ἀποσπάσματα στρατοῦ. Εἰς δεδομένην
ὁμῶς στιγμὴν, τὴν αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν χώραν, αἱ ρωμαϊκαὶ φρουραὶ ἐτρά-
πησαν παντοῦ εἰς λεηλασίαν καὶ ἀρπαγὴν εἰς τὰς πόλεις, τῶν ὁποίων εἶχεν
ἀποφασισθῆ ἢ καταστροφή.

Καταληφθέντες ἐξαπίνης οἱ Ἑπειρῶται, δὲν ἡδυνήθησαν ν' ἀντιτα-
χθῶσιν ἀποτελεσματικῶς. Ἐντὸς μικροῦ σχετικῶς διαστήματος 70 πόλεις
(αἱ πλείσται τῶν Μολοσσῶν) ἐληλατήθησαν, καθηρέθησαν δὲ καὶ τὰ τείχη
αὐτῶν, ἐκ δὲ τῶν ἀπομεινάντων κατοίκων περὶ τὰς 150 χιλιάδας ἐσύρθησαν
εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἐπωλήθησαν εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν ἀνδραπόδων.

Ἡ σκληρὰ αὕτη τιμωρία τῶν Μολοσσῶν ἦτο, κατὰ τὸν Niebuhr,
πρᾶξις ἐκδικήσεως διὰ τὴν ἐναντίον τῆς Ρώμης ἐκστρατείαν τοῦ φοβεροῦ
Πύρρου. Ὅτι δὲ τὸ πρᾶγμα ἐνέχει πολλὴν ἀλήθειαν, δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ
ὅτι ἐκ τῆς γενομένης λεηλασίας δὲν προέκυψεν δι' ἕκαστον στρατιώτην μερί-
διον μεγαλύτερον τῶν ἑνδεκα δραχμῶν· τοῦτο δ' ἔκαμεν ὅλον τὸν κόσμον νὰ
φρίξῃ, λέγει ὁ Πλούταρχος, ὅτι διὰ τόσον μικρὸν κέρδος ὀλόκληρον ἔθνος
κατεκερματίσθη.

Ἡ Ἑπειρὸς δὲν ἀνέλαβε ποτὲ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν. Ἐπὶ
τῆς ἐποχῆς του (β' ἡμισυ τοῦ Α' π. Χ. αἰῶνος), λέγει ὁ Στράβων (VII, 332),

ἡ χώρα ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἔρημος· αἱ κατοικίαι καὶ πρὸ πάντων αἱ πόλεις εἶχον ἀφανισθῆ, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ καθορίσῃ τις τὰ μεταξὺ τῶν ἡπειρωτικῶν φυλῶν ὄρια· ἄλλως τε καὶ δὲν θὰ εἶχεν, ἐπιφέρεται, σημασίαν τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ τὰ ἄλλοτε πολύανδρα ἔθνη τῆς Ἡπείρου εἶχον περιορισθῆ ἀριθμητικῶς εἰς μέγαν βαθμόν. Τόση εἶναι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος ἡ παρακμὴ τῆς χώρας, ὥστε, ὡς λέγει οὗτος, «ἐνστρατοπεδεύουσιν αὐτοῖς Ῥωμαῖοι τοῖς οἴκοις, κατασταθέντες ὑπ' αὐτῶν (τῶν Ἡπειρωτῶν) δυνάσται».

Ἡ τοιαύτη κατάστασις ὠφείλετο καὶ εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 90 καὶ 89 π. Χ. οἱ τῆς Θράκης βάρβαροι, κατακλύσαντες τὴν Μακεδονίαν, εἰσέβαλον ἐκεῖθεν εἰς Ἡπειρόν καὶ ἠρήμωσαν τὸ μέγιστον μέρος αὐτῆς, λεηλατήσαντες καὶ τὸν καὶ τῆς Δωδώνης. Ἐν τούτοις οὐχὶ μακρὸν πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος, οἱ Ἡπειρῶται ἔπαιξαν ρόλον οὐχὶ ὅλως ἀσήμαντον κατὰ τὸν μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου ἀγῶνα. Φρονίμως τότε ποιοῦντες ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ Καίσαρος, ὁ ὁποῖος ἀποβὰς εἰς τὴν χώραν ἐχαιρετίσθη ἀμέσως (49 π. Χ.) μὲ πολλὴν συμπάθειαν παρὰ τῶν κατοίκων τοῦ Ὀρικοῦ καὶ τῆς Ἀπολλωνίας· τὸ παράδειγμα τούτων ἠκολούθησαν μετ' ὀλίγον καὶ αἱ γειτονικαὶ πόλεις καὶ οἱ λοιποὶ Ἡπειρῶται· ἀντέστησαν δὲ καὶ βραδύτερον μετ' ἀντοχῆς αἱ παράλια ἡπειρωτικαὶ πόλεις κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ πομπηϊανοῦ στόλου (Πλουτ. Καῖσ. XXXVII, XXXVIII, Δ. Καοσ. XLI, XLIV, XLV, XLII, 12).

Βραδύτερον, μετὰ τὴν παρὰ τὸ Ἄκτιον κατὰ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὴν νίκην (31 π. Χ.), ὁ Ὀκταβιανὸς ἔκτισεν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος νέαν πόλιν, τὴν «ὑπὸ θαλάσσης ἐλισσομένην» Νικόπολιν. Ἐν τούτοις τόση ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἡπειρωτικοῦ πληθυσμοῦ, ὥστε πρὸς συνοικισμόν τῆς Νικοπόλεως ὁ Αὐγούστος ἐξηνάγκασεν εἰς μετανάστευσιν τοὺς κατοίκους ἡπειρωτικῶν καὶ ἀκαρνανικῶν ἢ αἰτωλικῶν πόλεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων φαίνεται, καὶ ἡ Καλυδών.

Ἐπὶ τὸ ὄνομα Actia Julia Nicopolis ἦτο ἡ νέα πόλις ρωμαϊκὴ ἀποικία, καίτοι τοῦ ἰταλικοῦ δικαίου μὴ ἀπολαύουσα· ἐνίοτε χαρακτηρίζεται καὶ ὡς πόλις ἐλευθέρα (Πρβ. Πλίν. Nat. Hist. 1 (2) 9). Ὑπῆρχον δ' εἰς τὴν Ἡπειρόν καὶ ἄλλαι ρωμαϊκαὶ ἀποικίαι, ὡς τὸ Βουθρωτόν, ὅπου εἶχε μεγάλα κτήματα ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀττικός, καὶ ἡ παρὰ τὰ Κεραύνια ἰδρυθεῖσα Ἀδριανούπολις, τὴν μνήμην τοῦ Ἀδριανοῦ διαιώνιζουσα. Αἱ πόλεις ὅμως αὗται καὶ ἄλλαι ἦσαν ἑλληνικαί· ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς φέρουσι τῆς Νικοπόλεως τὰ νομίσματα, μόνον δὲ τὰ τοῦ Βουθρωτοῦ φέρουσιν ἔκτυπον κεφαλὴν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων καὶ ἐπιγραφὴν λατινικὴν.

Ἄλλαι πόλεις, ὡς ἡ Ἀμπρακία, ἐξηκολούθησαν νὰ κυβερνῶνται αὐτόνομως, ὡς τοιαῦται δ' ἔκοπτον καὶ ἴδιον νόμισμα χαλκοῦν.

Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ὁ Πανσανίας (β' ἡμισυ τοῦ Β' μ. Χ. αἰ.) δὲν ἀφῆκε περιγραφὴν τῆς Ἡπείρου. Ἀγνοοῦμεν ὅθεν ποῖαι πόλεις τῆς χώρας ταύτης ὑφίσταντο ἀκόμη κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα. Πλὴν τῶν ἤδη ἀναφερθεισῶν ὑπῆρχον ἀκόμη τὸ Ὀρικόν καὶ ἡ Δωδώνη· ἀλλὰ παλαιότερον ἢ Ἡπειρος

εἶχε πόλεις πολυαρίθμους, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν : ἀπὸ Β πρὸς Ν εἰς τὴν Χαο-
νίαν, τὴν Παλαίστην, τὴν Χίμαιραν ἢ Χιμάραν, τὴν σπουδαιοτάτην Φοινί-
κην, τὸ Βουθρωτόν, τὴν Κεστρίαν, καλουμένην καὶ Ἰλίον καὶ Τροίαν· δυτι-
κώτερον ἔκειτο ὁ Ὀγγησιμος ἢ Ὀγγήσιμου λιμὴν, ὄχι μακρὰν τῶν σημερινῶν
Ἀγίων Σαράντα, ἢ Κασσιόπη ἔναντι τῆς Κερκύρας· εἰς τὰ ἐνδότερα πρὸς Α
εὗρισκοντο ἢ ἰσχυρὰ Φανότη καὶ τὸ Ἐλίκρανον.

Ἐκ τῶν θεσπρωτικῶν πόλεων σπουδαῖαι ἦσαν ἀπὸ Β πρὸς Ν ἡ Εὐ-
ροια, ἡ Πανδοσία ἐπὶ τοῦ Ἀχέροντος, ἡ Ἐλάτρεια, ἡ ἔπειτα κτισθεῖσα Νικό-
πολις· ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἔκειντο τὰ Σύβοτα, τὸ Βουχέτιον, ἡ Τορύνη (πλησίον
τῆς νῦν Πάργας), ἡ Ἐλαία καὶ ἄλλαι. Μεταξὺ τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς ἀπὸ Β
πρὸς Ν ὁδοῦ ἔκειντο αἱ Γιτάναι, ἡ Ἐφυρα ἢ Κίχυρος, ἀναφερομένη παρ'
Ὀμήρω, καὶ τῆς ὁποίας τὴν θέσιν θέτει ὁ Leack πλησίον τῆς μονῆς τοῦ
Ἀγίου Ἰωάννου, 3—4 ὥρας μακρὰν τοῦ Φαναρίου. Εἰς τὰ ἐνδότερα πρὸς Α
εὗρισκοντο αἱ Εὐρυμέλαι, ἡ Ἰσσωρία καὶ αἱ Βατίαι. Εἰς τὴν Μολοσσίαν τέλος,
ἀπὸ Β πρὸς Ν, συνήντα τις τὴν Φωτικὴν, τὴν Τέκμωννα, τὴν Δωδώνην, τὴν
Πασσαρῶνα, τὴν Χαλκίδα, τὴν Φυλάκην καὶ τὸ Ὀρρεον. Αἱ πλείσται τού-
των φαίνεται ὅτι δὲν ὑπῆρχον πλέον κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους.

ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους ἡ Ἡπειρος ἀπετέλει κατ' ἀρχὰς μέρος τῆς ἐπαρ-
χίας τῆς Μακεδονίας· μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς κυρίως Ἑλλάδος προσηρτήθη
εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀχαΐας· ταύτης δ' ἀπετέλει μέρος κατὰ τοὺς χρόνους
τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου καὶ βραδύτερον, μέχρι οὗ χωρισθεῖσα τῆς
Ἀχαΐας ἀπετέλεσεν ἰδίαν ἐπαρχίαν.

Πότε ἐγένετο ὁ χωρισμὸς οὗτος δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς, πάντως κατὰ
τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἡ Ἡπειρος ὑφίστατο ὡς ἰδία ἐπαρχία, διοικουμένη
παρ' ἐπιτρόπου τοῦ Καίσαρος (Procurator). Κατὰ τινος (πρβλ. A. W. Zumpt,
Comment. epigr. τ. II, σ. 267—271), ὁ ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας χωρισμὸς τῆς
Ἡπείρου δέον νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν κατὰ τὸ 67 μ. Χ. εἰς τὰ Ἰσθμια
πανηγυρικὴν ἀπονομὴν «ἐλευθερίας» εἰς τοὺς Ἕλληνας παρὰ τοῦ Νέρωνος.
Κατ' ἄλλους, ὁ σχηματισμὸς ἰδίας ἐπαρχίας Ἡπείρου ἐγένετο κατὰ τὴν ὑπὸ
τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἀχαΐας.

Ὅπως δὲποτε ἡ ἐπαρχία Ἡπείρου περιελάμβανε τὰς μέχρι τοῦ Ἀχε-
λώου χώρας καὶ ἐκ τῶν νήσων τὴν Κέρκυραν καὶ τὴν Ἰθάκην (βλ. Becker-
Marquardt, Röm. Altert. III. σ. 127 ἐξ.). Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διοκλητιανοῦ,
παρὰ τὴν «παλαιάν» Ἡπειρον μὲ πρωτεύουσαν τὴν Νικόπολιν, ἰδρύθη καὶ
νέα ἐπαρχία, ἡ τῆς «νέας» Ἡπείρου, περιλαμβάνουσα τὴν νοτίως τοῦ Δρί-
λωνος Ἰλλυρίαν καὶ ἔχουσα πρωτεύουσαν τὸ Δυρράχιον (πρβλ. περὶ τῶν δύο
τούτων ἐπαρχιῶν καὶ Kuhn, ἐν N. Jahrb. f. philologie und Pädagogik, t.
93 et 94, τεύχ. 5 καὶ 6).

Ἡ ἱστορία τῆς Ἡπείρου ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους δὲν παρουσιάζει κανὲν
ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Αἱ εἰδήσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ τῶν ἡπειρωτικῶν
πόλεων εἶναι λίαν ἀραιαί. Ἀμφίβολον εἶναι ἂν τὰ ἀναφερόμενα περὶ τῆς

ὑπὸ σειμοῦ καταστροφῆς τῆς Νεαπόλεως, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀφορῶσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἡπείρου.

Ὅπως αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ Ἡπειρος ἔμελλε νὰ ὑποφέρῃ πολὺ ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν βαρβαρικῶν λαῶν. Ἦδη κατὰ τὸν Γ' μ. Χ. αἰῶνα ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων (249—270 μ. Χ.) δὲν φαίνεται νὰ ἐφείσθη τῆς Ἡπείρου. Ἡ Νικόπολις ὑπέστη μεγάλην καταστροφήν, πιθανῶς κατὰ τὸ 267, ἀλλ' ἡ καταστροφὴ αὕτη ἀποδίδεται τὸ μὲν εἰς σεισμόν, τὸ δὲ εἰς χρονίαν τινὰ ἀπορίαν τροφῶν καὶ ἀγνώστους ἐσωτερικὰς συμφορὰς. Τὴν πόλιν ἀνώρθωσεν ἡ τοῦλάχιστον ἐπεζητήσῃ ν' ἀνορθώσῃ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς (Mamert. Gratiarum actio Juliano c. 9).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Jul. Beloch, Griechische Geschichte, 2a ἔκδ. Berlin 1925. — C. Bursian, Geographie von Griechenland, τ. I Leipzig 1862. — G. Busolt, Griechische Staatsund Rechtsaltertümer, 2a ἔκδ. München 1892. — C. Carapanos, Dodone et ses ruines, Paris 1878. — J. Gust. Droysen, Geschichte des Hellenismus 2a ἔκδ. 3 μέρη εἰς 6 τόμους. — Cotha 1877—1878. Ἑλλ. μετάφρ. Ἰω. Δελλίου, Ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ ἑλληνισμοῦ, εἰς 5 τόμους, Ἀθῆναι 1897—1903 (Βιβλιοθ. Μαρασλῆ). — Gust. Gilbert, Handbuch der griechischen Staatsaltertümer, 2a ἔκδ. Leipzig 1881—1885, εἰς 2 τόμους, Ἑλλην. μετάφρ. Ν. Γ. Πολίτου, Ἀθῆναι 1897. (Βιβλιοθ. Μαρασλῆ). — Gust. Glotz, Histoire grecque, τ. I Paris 1925. — De Gubernatis, L'Epiro, ἐν Bolletino della Società geogr. italiana, VIII, Ρώμη 1872. — G. Fr. Hertzberg, Geschichte Griechenlands unter der Herrschaft der Römer, εἰς 3 τόμ. Halle, 1866, 1868, 1875. Ἑλλην. μετάφρ. Π. Καρολίδου, Ἀθῆναι 1902 (τ. I—III). — H. Kiepert, Lehrbuch der alten Geographie, Berlin 1878. — Merleker, Das Land und die Bewohner von Epirus. Königsberg 1841. — Nauze, Recherches historiques sur les peuples qui s'établirent en Épire, ἐν Mémoires de l'Académie des Inscriptions (1729). — C. Niebuhr, Vorträge über alte Geschichte, τ. III. — Ben. Niese, Geschichte der griechischen und makedonischen Staaten seit der Schlacht bei Chaeronea, εἰς 3 τόμ. Gotha 1899-1903. — Al. Philippson, Thessalien und Epirus. Reisen und Forschungen. Berlin 1897 (ἔδημοσιεύθη πρότερον ἐν Zeitsch. der Gesellschaft f. Erdkunde, Berlin 1895—1897). — A. Piganiol, La Conquête romaine. Paris 1929. — R. Scala, Der Pyrrhische Krieg. Berlin 1884. — H. Schmidt, Epeirotica. Epeirus von König Pyrrhus. Marburg 1894. — R. Schubert, Geschichte des Pyrrhus. Königsberg 1894. — E. Szanto, Das griechische Bürgerrecht. Freiburg 1892. — H. Kiepert, Atlas antiquus, 19η ἔκδ. ὑπὸ Carl Wolf. Weimar 1884. — W. Sieglin, Schulatlas zur Geschichte des Altertums, 8η ἔκδ. Gotha 1919.